

Sofija Rakić

O govoru Deske

Studia Slavica Hungarica 43

Budapest, 1998

str. 23–38.

На овом месту даћу и примере за појаву типа *āā* одн. *āā > aá*: *узéтии, до-неíтии, доне́ла, донéли, изне́ло, по́чели, бро́јимо, ломíмо, печéмо, печéду*. Тако имамо и акценатске дублете: *бура́ди/бура̀ди, шéлади/шeла̀ди, і́длу-бóва/іолубóва, дáсака/дасáка, сiнова/синóва; дiи́ћи/oiи́ћи*.

Из области акценатуације овде наводим још неке појаве које нису од принципског значаја: *изва́дила, ува́тиио, по́сekli; вeнча́ње; вунéне и свилéне (ча-раíе); а́јде, ајде́мо; і́раунук/ірау̀нук; Npl и Apl і́реде, Apl і́реде; дáска/дáска; ве́йир(e)-нача́; осóвина; шeсíера; ўбица; сiри́ћи – сiри́жемо*.

У говору Деске срећу се често паралелни акценатски ликови, па није неуобичајена ни појава да један исти информатор изговара неку лексему са три различита акценатска лика: *на і́раiу/і́ра̀у/і́ра̄у, јучe/јучe/јучe, хо-ћу/о́ћу/о̄ћу*.

Б. У говору Деске преношење на проклитику није нарочито живо, али се никако не може рећи да се оно ограничава само на поједине изразе. Овде ћу изнети комплетан списак примера којим располажем. У мојој грађи акценат прелази на предлог са именица свих родова и са неких заменица. Изпећу најпре облике са старим преношењем, тј. са *˘* на проклитици, а потом оне са по-вим преношењем, тј. са *˘˘* на проклитици:

ў јесēн, ў Деску, нà і́окло̄н, нà дан, до̄ і́ојаса, нà і́ла̄ву, за̄ р̄уку, ў р̄уку, ў і́ос-тии, і́рӣд зору, нà но̄у;

нà јуи́рење, ўће ў собу, ў рēд, ў і́лач, ў ц̄коли, ў ц̄колу, за̄ і́ећ, ў коц̄ар, ў кућу, і́с куће, ко̄д куће, ў кући (али и у кући, о кући), нà кола, нà вр, нà і́оклон до̄био, нà клӯју, са̄ лећи, нà раме, і́о̄ӣ і́азу, нà р̄уке; за̄ нàс, ў і́ио, о̄ і́ӣм (али о і́ӣм).

Забележен је и пример сукња *ўцēло*. Редовно је преношење акцента код глаголских облика негираних са не: *нē може, нē і́адне, нē до̄ђем, нē видим, нē і́реба, нē да̄м*.

На неколико лексичких јединица забележен је двојни акценат:

- у сложеници *с̄уи́ридан̄;*
- у суперлативима *на̄јчи́сти́ца, на̄јбо̄љи, на̄јкра̄ћи;*
- у облицима бројева *і́рӣсīо̄, че̄и́рсӣо̄, і́е̄и́сīо̄, двēсīо̄ӣи, шēсīо̄ӣи, до̄ба̄д̄а̄, до̄ба̄д̄е̄*.

Ц. Говор Деске, као сви банатски говори, познаје скраћивање једног дела дужина иза акцента. До скраћивања готово обавезно долази у отвореном крајњем слогу. Овде ћу навести све примере са сачуваном дужином на отвореној ултими: *і́е̄в̄а, брӣнē, сīс̄а, і́с куће, од о̄ӣе̄ вēчери*.

Морфолошко скраћивање захватило је у првом реду наставке коњугације, тачније презентске наставке 1. и 2. лица једнине, и деклинације, тачније наставак *-а* у СрI именица. У главнини материјала са презентским облицима скраћене су дужине на финалном отвореном слогу, у затвореном слогу после дугог акцента и у затвореном слогу после кратког силазног акцента: *до̄бије, і́ēре, ла̄је, ш̄ије, ш̄аље, жēдēре, і́ре̄ба, м̄дже, до̄и́рује, мо̄ӣа, і́до̄мо̄не, ўзима, м̄уче, на̄ће, вр̄це, блēји, і́ре̄де, ра̄сӣи, вр̄ицӣи; вр̄цимо, сīри́жемо, жӣви-мо, і́ле̄димо, клēчӣӣе, се̄чеду, ћӯӣиду, ж̄мӯрим, і́а̄мӣӣм, с̄не̄вам, шēӣпа̄ду, чӯваду, љӯбиду, і́р̄диду; вӣдим, і́дем, і́деш, че̄ш̄ле̄ӣе, і́ӯш̄па̄ду*. У генитиву плурала испред наставка *-а* увек је дуг и претпоследњи самогласник: *і́до̄ӣна, с̄ ла̄кӣо̄ва, ко̄ле̄ва̄ка, на̄ћа̄ва, до̄ӣа̄ӣа, ја̄па̄ња̄ца, ма̄ча̄ка, і́ӯса̄ка, і́ре̄ца̄ња*,

к^ру^ца^ка. Стабилна је дужина у наставку Gr1 –ију, испред кога стоји акценат: *òчију, у^цију, нòк^тију*.

Овде ћу навести и све примере које сам забележила без обавезне дужине, а припадају неким другим граматичким категоријама: *дèбо; бòсилъка; с òиом* (али од *òиè, с òийм*).

Јача тенденција да се сачува дужина пред финалним сонантом јавља се и у испитиваном говору: *й^лм^{ен}, й^рс^иен, к^ам^{ен}, чòк^{ан}, һ^ил^{им}, р^иб^{ар}, в^иј^{ор}, м^еур*.

До скраћивања послеракценатске дужине не долази у категоријама:

- 1) инфинитива (*ум^рèйи, йòч^èйи, йòн^èйи*);
- 2) радног глаголског придева (*к^уйов^али, ч^ий^ала, òч^èц^ьа^ла, д^рж^ала, ў^зèло, дòн^èла, р^аз^венч^ала се, йòй^ила, з^ак^лèла се*);
- 3) трпног глаголског придева (*уд^авана, д^рж^ана, дòн^èйиò, д^ир^ана, йòч^èй, з^ак^лèйа, òй^ров^ана*);
- 4) инструментала једнине именица и заменица (*с й^лòм, с к^ћèрòм, с м^иц^òм; с^а м^нòм, с йòбòм*);
- 5) одређених наставака (генитива, датива, инструментала и локатива) заменичко-придевске промене (*дòбрòй, кòј^èй, н^èòвòй; дòбрòм, н^èòвòм, мòјòј, дòбр^{им}; с мòј^{им}*), али јèдной/јèднòй, јèдној/јèдној, к^ак^{во}й/к^ак^{во}й, òвой/òвòй;
- 6) императива (*й^лèд^ај, ўж^рн^ај, йòд^ај, ц^рийòвèд^ај, йòд^аййе, в^рй^аййе, йа и в^ид^иййе*);
- 7) кардиналних бројева (*јèд^ан^èс^тй/јèд^ан^ајс^тй, ц^иèс^нèс^тй/ц^иèс^најс^тй и сл.*).

Поста акценатску дужину чувају сви моји информатори из Деске и у неким другим граматичким категоријама (за које има мање забележених примера), а опстојавају и извесне лексичке дужине:

Дèц^ани, дèц^ански, сèд^èдински; ў^як, н^èћ^ак, рòћ^ак; òйй^ићу, òйй^ићец, òйй^ићемо; ж^анд^{ар}, й^усл^{ар}, м^лин^{ар}, ж^èнс^кар, у^лар; у ч^ар^ай^ама, у й^ай^уч^ама; к^рòм^ий^р, вòд^ир, й^ас^ти^йр; б^ра^йама, й^ил^ић^ама, й^ус^кама; кòй^ач, кòс^ач, ж^ар^ач; дèд^аци, òй^анци, рòћ^аци; й^èй^ил^ић, ц^рв^ић; йòл^{уб}, й^ам^èй, с^ийòм^ак, ф^ам^ил^ија, л^ажòв, дèвòјка, кòм^{ад}, ч^èл^ад, к^ур^як, с^лав^уј, й^èч^урка;

òв^амо, òн^амо, òд^акле, н^ай^ир^ай, с^инòћ, òй^èй.

У примеру *й^èòци*, Gr1 *й^èòца* дуг је вокал о постао од л, али је увек само *òйò*.

У примеру *бòрдò* ради се о страниј речи примљеној из књижевног језика. Дужине бележимо и на страним лексемама *ц^ий^èнòй, чòйòрна*.

Дужине се у везама с проклитиком чувају у свим прибележеним примерима: *у коц^ар, н^а л^èћи, из кућ^è, з^а в^ра^йи, у в^ра^йи; у р^уку; с^а м^нòм; н^è д^ам, н^è с^мèм, н^è бòј се*.

Бележим овде примере секундарног дужења у сантхију и примере чувања дужине на слогу пред енклитиком: *й^аò сам, й^èò је, вòлел^а је; й^иц^ò сам, дòнò сам, с^мйò сам, с^иц^ò се, с^айò се, з^ак^{ун}ò се, й^мò је, о^ва^кй је*. У примеру *с^нèво је изос^тала је д^лњина л^ь сло^ль ко^ји следи иза* ' акцената.

Полудужине и факултативне дужине јављају се и у овом говору у резулг-

ту незавршеног процеса скраћивања постакценатских дужина у одређеним положајима:

вїдїм, ı̀ддїрћемо, с мдмкѡм, дѣсїи;
ı̀ремо, јесам, лѣкар, бардак, на ı̀клон.

3. И у говору Деске чује се значајна разлика у вокалској боји између дугих и кратких средњих вокала: изразита отвореност кратких *ѣ* и *ѡ* који су по правилу затворенији.

Дуги наглашени вокали *ѣ* и *ѡ* изговарају се знатно затвореније од нормалне вредности *ѣ* и *ѡ*: *јѣду, кѣрче, рѣиа, црѣиови, ı̀дѣлили, двѣ; дѡле, Сїиѡјкової*. Прибележила сам и неколико примера са затвореним дугим послеакцентним вокалом: *мдѡжѣду, мѣиѣмо, дїѣи, мѣсѣца, ı̀вѣк; дѣвѡјке*.

Типична вредност кратких наглашених *е* и *о* је веома отворен изговор ових средњих вокала: *вѣћ, јѣло, дѣшћански, вѣчеру, ı̀рѣ вѣчере, дѣиѣиу, дѣца, нѣдра, ı̀ѣме, сѣо, жѣнама, ı̀ѣре, ı̀ѣна, ждѣре, зѣмља, ı̀ѣцке, крѣсїа, зрѣо, сѣдам, нѣциїо; цїкѡле, лдїиа, кѡжа, чѡвек, бѡса, лѡнац, кѡїам, кѡла, вѡсак, кѡбац, ѡндак*. Ређи је у мојој грађи полуотворени изговор наглашених *е* и *о*: *сѣла, јѣдна, сас нѣвѣсїом; хѡћѣи, дѡио, ı̀рдѣлѣ*. Овде бележим и дублетне ликове: *ѡко/ѡко, ћѡциак/ћѡциак, лѡнац/лѡнац, кѡске/кѡске*.

За отворени изговор послеакцентског вокала *е* нашли су се у прегледаном материјалу примери: *ı̀дем, ı̀рѣсели, нѣдѣља, цїиѣле*.

Акцентовани кратки *е* и *о*, уколико стоје у слогу испред слога са неким од затворених вокала (и.у.р), затварају се и сами, тј. асимилију према високом вокалу у следећем слогу: *ı̀ѣли, лѣици, срдѣњи, водѣница, вѣлика, ı̀рѣћи, сѣлии, дѣсну, нѣму, свѣму, жѣну, зѣмљу, ı̀ѣику, чѣири; нѡћи, кѡрисно, ı̀дмисли, дѡбили, кѡмција, кѡњи, нѡви, вѡјник, кѡсїи, нѡкїи, на нѡзи, мѡлиїи, дѡбиїи, мѡмци, крѡмїи, кѡмције, нѡсим, ı̀дкрије, двѡрицие, у сѡби, мѡлим, вѡлим, вѡљу, Бѡсну, ı̀длуб, ı̀ддрум, ı̀о ı̀дљу, дїу, дѡду, сѡбу, ѡву, мѡју, на сїѡдлу, ѡдузѣли, живѡиу, мѡју, ı̀дљуби, дѡржѡ, ı̀ддїрћаиїи*. У прикупљеном материјалу знатно претежу примери са затвореним *о*.

Оба средња вокала затварају се и под *˘* и под *˘* акцентом, а у прикупљеној грађи знатно је већи број примера са затвореним наглашеним вокалом *о*. Забележила сам и два примера затворенијег изговора наглашеног *о*, када се у следећем слогу на налази неки од високих вокала: *ı̀двѡлка и мѡдїо*. Овде су се нашли и примери да асимилација као гласовни закон делује и у сантхију: *нѣ сиса, нѣ види*.

За говор Деске карактеристично је затварање наглашених средњих вокала и под *˘* и под *˘* акцентом, при чему су знатно бројнији примери за полудуги узлазни акцент, а у оквиру њега бројнији су примери за затворено *о*: *ѡицио, на нѡкїи, мнѡи, сїѡји, ускѡчила, (они) ı̀ѡсїи, удѡвица, рѡдиїи, лѡми, кѡцуља, ı̀рѡсїи, дѡио, мѡиика, свѡдѡчио, дѡбрим; јаїнѣије, јѣдну, цѣливу, рѣбрима, ı̀лѣїима, ı̀ѣцице, вѣлик; ı̀рѡси, ı̀дљима, кѡсїи, ѡбичај, вѡљу, новине; сѣлима*.

У прикупљеном материјалу нашли су се и примери задњег изговора вокала *а*, удруженог с умереном лабијализацијом целог вокала: *мѡјка, дѡ канѡла, Шѡбаба, мѡмака, ı̀рѡваћѡ, јаки, ı̀аче, ı̀ако, мѡсна, мѡсїан; јаїсїук, кѡбаїција; мѡказе, ı̀аїрика*. И у вези с неакцентованим *а* бележим један пример – *јѣднѡка*.

Синкопа је распрострањена у 2.1. пл императива и у футуру: *ћуије, сеије, иије* (с *продуженим ии*), *снаћије се; каћу ти ја, доће он, ићемо*.

Наставак –и у инфинитиву понекад се испушта (*доћ за мене, дић, иоиии*, *ко ћ бији*), али је уобичајена варијанта с тим наставком.

Замену вокала бележим у примерима: *розо, идвлака, чецљетије, дрљеча, долѐко, колеба, јеребица, жаук, меуна, врућо* (*иоред вруће*), *суйридан, иеред куће*. Увек ће бити *изицо, изицла, кад изићем*.

У облику *осије* „осје” унет је вокал и.

Редовно је *новембар, децембар, али метиер, иетијастии метиери*.

Доследно је *сневам и уи месиио вац(ка)*.

Обичне су форме *ирамдеда, ираунук*.

Забележила сам и две лексеме са елементом црквенословенског вокализма: *иренесеније* (*мошчи*), *воскресеније*. У називима празника има *Ускрс, али Ваведеније*.

5. Инвентар консонантских фонема у испитиваном говору не разликује се од онога у књижевном језику. Фонема х је са најнижом фреквенцијом у испитиваном говору, а врло ниску фреквенцију имају и фонеме ф и ц.

Шуштаве фрикативе ш и ж, као и африкате ч и ц, имају у односу на књижевни језик умекшан изговор, као што је уобичајено у банатским говорима: *лѝици'е, ил'ици, ци'ор, вљуци'ка; ж'ена, каж'ем, мжж'а, ж'ѝица; ч'истиа, ч'врсти, халайич'а, ч'ун, ич'ѝла; ц'ак, ц'ѝи, ц'иерица*. Јављају се нијансе у изговору ових консонаната: од једва приметног умекшања до веома чујног. Ова колебања у говору Дешчана приметнија су код изговора фрикатива.

Африкате *ћ* и *ђ* изговарају се са смањеном фрикацијом:

кћ' ерка, највѝћ'а, даћ'е, свѝћ'а, ипрѝћ'и, иосвѝћ'ени; изић'е, ћ' аци, ч'аћ, рћ'а. И овде смањење фрикације може бити понекад једва приметно: *ћ'ак – ћаци, Ђурђевдан – Ђурћевдан*.

Сонант *л* је често умекшан испред предњих вокала: *илѝдал'и, ѝл'ицу, л'ѝиције, ил'ици, кайиол'ици, л'ѝицие*. Забележила сам само три примера са изговором *л* осетно тврђим од обичног изговора: *било, цикла, Никола*.

Спорадичну палаталну аспирацију финалних велара срећемо у примерима: *идиок^х, зилавак^х, ку^х, иѝжак^х, ираунук^х, момак^х, би^х, четвирѝиак^х, иетиак^х, буреѝ^х, ираѝ^х*.

Доследно испада в испред *љ* у категоријама: *идираљу, осѝаљамо, осѝаљено, ирѝираљено; али је увек здравље, браидвљев*. Сонант *в* се губи, и то доследно, у високо фреквентном прилогу *о* де. Тако је и у облицима *жрнало „ручни млин”, ѝжрнај ми кафе*.

Почетно х испред вокала чува се у испитиваном говору, а изговара се с ослабљеном фрикацијом: *хаснира се, хаснирано „сиаро”, хајѝир, халайича, али не и у хѝаду, хѝадиѝи, храм*. Веларни изговор х са слабом фрикацијом срећемо и код х у интервокалном положају: *Сѝихаре, иѝхар, мехурић (али меурићи)*. Секундарно х чула сам у лексеми *хрже*, али је увек *рћа*. Редовно је *ајде*.

У иницијалном положају пред консонантом и у свим другим положајима х по правилу ишчежава: *ладан, иѝо, оћу, леб(а), расѝи, ранимо; заладнио сам, меуна, Дуѝови, мѝур, мѝурѝови, саранили, сиѝије; Gpl јаки, Gpl суви шљѝва, иаѝирѝар, вр, Gpl моѝи*.

У многим примерима стоји ј на месту х у међувокалском положају: *крјем*, *скрјана*, *тријоша*, *вијор*, *маћица*, *снаја* (*иоред сна̄*), *сиџеја*, *Gsg врја*. У неколиким примерима забележен је и сонант в на месту ранијег х у хијатусу и аналогичном у финалном положају: *уво*, *бува*, *сув*, *лув*, а такође имамо и примере у којима је х супституисано веларом к: *криџанин*, *сиромак*, *сиромака*.

На месту групе –хћ– дошло је –кћ– у примерима типа *дркће*, *дркћо*. Судбина групе хв-, -хв- види се из примера: *фа́ла*, *иофа́лио*, *зафа́лио ми се*, *иџи́и* (*мера*); *ва́шале*, *ува́шио*.

Сугласник ф бележен је у позајмљеницама: *фа́милија*, *фе́бруа̄р*, *фла́ца*, *фру́ла*, *фунда́менӣ*. У лексемама *ка́фа* и *је́фџӣн* овај глас није супституисан гласом в, док је изостао у сакралној лексеми *на́ора*.

Африката и забележена је у позајмљеним лексемама: *џа́к*, *иџе́нџер*, *џа́к*, *џи́ерица*, *џџ̄* (*иоред жџ̄*), *Маџа́р* (*али чест̄ио Маџа́ри*). Редовно ће бити *жбун* и *жанда́р*.

Чувају се почетне консонантске групе у лексемама: *иџи́ица*, *иџе́ла*, *кџ̄ӣ* (*али* и *џерка*), *ди́ња*, *и́ка̄*. Упрошћене су иницијалне консонантске групе у примерима: *зова*, *ди*, *ко*. Увек је *жџ̄ӣо м*. *иџеница* и *и́рдиду м*. *и́сују*.

У говору Деске, као и уопште у кикиндској говорној зони, финалне групе –ст-, -шт и –зд остају непромењене: *и́ост̄и*, *бџ̄л̄ост̄и*, *жџ̄л̄ост̄и*, *и́рст̄и*, *ма́ст̄и* (*и ма́ст̄иан*), *и́ост̄и*, *не́р̄аст̄и*; *вџ̄ӣи*; *и́розд*.

До контактне асимилације није дошло у примерима: *и́амџӣим*, *џме́џи*, *сви́њско месо*, *ја́ианџи*, *џл̄њи*, *ка́џу џи*, *жбун*, *једанџӣи*, *ле́џино доба*, али је она извршена у лексемама *кље́џӣе*, *и́нџдо*.

Овде помињем и асимилативну промену *с > џ* у *и́редло̄у џи њи́ме*.

Дисимилација у сугласничким групама заступљена је у примерима: *џвно*, *млџо*, *кџна*, *и́леџа*, *ба́џица*.

Неизмењено пч долази у лексемама: *џџиче*, *ко́џиче* „*јаре*“, *али ко́џиџица*.

Редовно је *зџџи*, *али џа́рџа́реџа*.

До метатезе дошло је у примеру *џџба́вљам*.

Упрошћавање консонантских група дешава се у облицима: *џма*, *вџи́нџа̄р*, *иџџӣи*, *ка́нуџи*, *бо́џӣиво*.

Нови консонант упет је у лексеми: *и́рамџеда*, *џл̄њи*, *џндак*, *џо и́џлак*, *си́раџи се*.

До замене консонаната дошло је у лексемама: *ба́џрен*, *сли́њав*, *џвра́ка*, *Си́јева*, *брџуџак*.

Од појединачних примера овде још помињем: *џи́џра̄њака*, *и́џџӣџи*, *ра-си́џџӣџеница*.

Звучни консонанти у финалном положају не десоноризују се, осим у примеру *и́џраџа̄јс*.

У енклитичком облику акузатива 3.1. пл личне заменице он, она, оно, развило се секундарно ј: *ји(х)*.

Наводим овде и облик суфикса –и(ј)и код придева као *кра́џиџи*, *ди́џиџи* (*и́а и́џако* и *ди́џџи*).

Елемент прквенословенског консонантизма нађен је у речи *џдежда*, а забележени су и овакви облици: *и́ренџеније мџџи*, *џџи́чеје воскресџеније*.

6. Банатска деклинација, унеколико архаичнија од стандардне, са одређеним одступањима од норме, опстојава као таква и у говору Деспчана.

У материјалу из Деске има доста примера за једну важну одлику банатских говора – употребу акузатива у локативној функцији. Бележим примере код I именичке врсте: *радио је у Вейерник, у зуб имам, сѣданова у Сеједин, има-ли смо љвек шамбурџа у село, он је био на фронти, тио цѣпа је на кукољ.*

Најчешћа је заправо појава паралелних ликова: *на вр/врју, снѣи/снѣиу; ђоко/оку, на раме/на рамену, на дно/на дну; на уши/а ушима.*

Тенденција уопштавања наставака тврдих основа на местима где је стандардни језик задржао однос о:е, најјача у говорима североисточног Баната, веома је присутна и у испитиваном говору. Тако се у инструменталу сингулара I именичке врсте готово без изузетка чује наставак –ом м. –см: *копачом, коњом, ђоџом, мужом, с кључом, с ужом, с љом, с ножом (али и ножем), мишом, јџом, ѣрџом, ѣуџом.* Слично је с проширењем –ов/-ев- у номинативу плурала: *носови, жуљови, ножови, кључови, зџови, мишови, ѣуџови, крајови, ђови (ѣа и ђеви), сѣриџови (али и сѣриџеви);* па тако и у косим падежима: *мишова, крајова, ђова (али и ђева) ѣид.*

Генитив множине неких именица I врсте има наставак –и м. –а: *дѣсѣи дањи и ноћи, ѣуно црви, од мрави, с рамени, ѣолико ѣуџи, ѣѣи ѣѣири, ѣѣи корачаји, ѣѣинајѣи мѣѣери.* Тако ће бити и *ѣриѣѣи нумѣри (ж. род).*

Генитив плурала *ѣѣију* забележен је у значењу органа чула слуха и у значењу инсекта. Редовно је *ѣво – ѣвеѣа, ноќѣи – нокаѣи/ноќѣију.*

Алтернација х/с проширена је у два примера на акузатив плурала: *бацо ђрасе, ѣидо сирџасе.*

Од именица I врсте дужу множину имају једносложнице: *сѣнови, ѣрџови, брџови, мишови, а ѣако и ручковѣи, члѣнковѣи, мѣуровѣи (ѣоред мѣуриѣи), ѣџубовѣи, ђовѣи/ђевѣи, лѣкиѣовѣи.* Краћа множина обична је у речима: *дањи, барџаџи, јаџи, сѣди (ѣоред сѣѣе).*

У овом говору редовна су образовања суплетивне множине на –ади: *бѣради, ѣнучади, дѣмади (множ. м. рода), али ѣџџи, јаѣаѣи, ѣрѣѣи.*

Вокатив је изједначен са номинативом код именице *џѣаѣи, али може бити и ђче.*

Од осталих особености које се јављају у деклинацији именица I врсте нејупечатљивије су:

- Apl ѣ ѣѣи;
- Nsg *вѣче*, Gsg *вѣчери*, Npl *вѣчери*;
- Nsg *џре/џра*, Gsg *џреѣа*, Npl *џраси*, Gpl *џра/џра*, Apl *џрасе/џре*;
- Npl *ѣџџи*, Gpl *ѣѣлади/ѣџџа*, Dpl *ѣџџима*;
- Npl *ѣрѣѣи*, Gpl *ѣрѣѣа*, Dpl *ѣрѣѣима*;
- Npl *ѣѣлиѣи*, Gpl *ѣѣлиѣа*, Dpl *ѣѣлиѣама*;
- Npl *камење*, Ipl *камењима*.

Овде наводим још неке особености именичких облика I врсте: Npl *џрва/џрвеѣе*; Nsg *бѣрбер, џџан, али Цѣѣанин*; Nsg *лѣбаѣи/лѣб(а)*; Nsg *сноѣи*, Npl *сноѣовѣи*; Nsg *рџд/рџѣак*, Npl *рџдови/рџѣаѣи*; Nsg *сѣно*, Npl *сѣна* (само у синтагмама *лѣѣинска и ѣѣѣрна сѣна*).

И код именица II врсте прибележено је доста примера у којима се огледа губљење дистинкције између падежа места и падежа правца:

а) Примери употребе акузатива у локативној функцији: *кад сам ја био дѣѣе у ѣколу, у заџрују је радио, џ (в)де у ѣколу, џвде у Маѣарску, кад бѣду у ѣѣине сѣѣарије, сѣѣдио на кѣѣи.* Честа је паралелна употреба ликова (и у син-

гулару и у плуралу): *ў руку/у руци, на руке/на рукама, на ноу/на нози, на ноте/на нотама, на ірэде/на ірэдама, на даску/на даўцы, на вѡћку/на вѡћки, у чараіе/у чараіама је, у іаіуче/у іаіучама.*

б) Примери употребе локативног облика у функцији акузатива: *зједно смо іццлі у цкѡлі, сійавим у водди мѡса, у цркві д ѡћемо, и ѡнда сам доццла у іѡнзії, и ајд у цркві.*

Алтернација к/ц одн. г/з у дативу и локативу сингулара варира: *дѡвѡјки, нѡшом владіки, бїла у Амѡрики; у руци држи, на нози іма нѡццїѡ.*

Другој деклинационој врсти пришле су именице: *јѡзїра, іѡба, іѡжа, ілѡта, ірїірїцїта, вѡдра (из вѡдре, іа су мѡішїли у вѡдру јѡбуку), ўја (али и ўјѡк), іѡрїнца.* И именица *кѡлена* (Nsg) образована је према обрасцу именица ж. рода на –а: Gsg *дѡе колѡне*, Npl *кѡлене*, Gpl *кѡлѡни*. *Моу се чуїи и облік јѡкїшїк (м), и облік јѡкїшїка (ф).*

Деклинацију именица II врсте карактеришу и облици:

нѡсим на іїјаце;

Gpl *кѡлѡвки/кѡлѡвака;*

Nsg *дѡда/дѡда, Npl дѡдѡци;*

Npl *свїњи, Dpl свїњама;*

Nsg *кћї/ћѡрка, Gsg кћѡри/ћѡрке, (дѡе кћѡре!), Isg кћѡрѡм/ћѡрком.*

Обично је *врѡћају се кући, али ѡн је ў кућу, ѡн је кѡд куће.*

Именице III врсте, тј. именице женског рода на сугласник, добијају у инструменталу сингулара наставак –ом с новим јотовањем сугласника: *кѡшћѡм, чѡћѡм, мацћѡм, крвљѡм (али и крвљу).*

И у вези с овим именицама забележен је пример употребе акузатива м. локатива: *у крв лѡжо*, а и један пример употребе акузативног облика на месту инструментала: *зѡ іѡћ сам бїѡ.*

Регистровани су облици старе именице с основом на р: N *мѡїи*, G *мѡїиѡре*, D *мѡїиѡри*, I с *мѡїиѡрѡм.*

Именица *нїїи/нїїи* мења се по следећем деклинационом обрасцу: Gsg *нїїи*, Npl *нїїиѡ/нїїиѡе*, Gpl *нїїиѡ/нїїиѡи.*

У испитиваном говору забележени су множински облици именица браћа и деца: Dpl *брѡћѡма, дѡцама, али и дѡци.*

Забележени су само номинативни облици *вїле* и *кљѡцїїѡе*, али N *їрѡбљѡе*, G *їрѡбљѡѡа.*

У промени именица регистровани су и ови облици:

Nsg *нѡвац, Npl нѡвци, Gpl нѡваца;*

N *чѡлѡд, G чѡлѡди, I с чѡлѡдїма;*

N *дѡба, G дѡба/ѡд ѡно дѡбо, A дѡба, L дѡбу/дѡба/у іѡо дѡбо;*

Nsg *їлѡће, Npl їлѡћа, Gpl с їлѡћи/с їлѡћа;*

G *сѡ лѡћи/лѡћа, L на лѡћа/на лѡћїма/на лѡћи;*

N *врѡїѡ, G врѡїѡ/с врѡїѡи, I зѡ врѡїѡи/за врѡїѡѡа/за врѡїѡїма, L ў врѡїѡи/у врѡїѡѡа/у врѡїѡїма;*

N *кѡла, G с кѡла, I с кѡли/кѡлїма, L о кѡлїма/на кѡла;*

N *нѡћѡе, G нѡћѡѡа, L у нѡћѡѡе/у нѡћѡѡама;*

N *јѡсле, G јѡсѡла, L у јѡсле/у јѡслїма.*

Из напред наведених облика видно је да наставак –и у генитиву чешћи него у књижевном језику, а да је код именица *pluralia tantum* веома присутна једна битна карактеристика деклинације војвођанских говора – чувањѡ

обрасцу заменичко-придевске промене: G *jèdnōi*, D *jèdnōm*, I *jèdnīm*, L *o jèdnōm*. У деклинацији броја два забележене су форме: G *dvā* (м), *dvē* (ф); D *dvōma* (м), *dvēma* (ф); I *са dvā* (м), *dvēma/с dvē* (ф).

Остали прости бројеви подједнако гласе за сва три рода и индеклинабилни су: *īrī*, *čēī*(и)*p/чēīри/чēīир* (од *чēīри* човека), *īēī*, *цēсēī*, *сēдам* *īīd*.

Основни бројеви једанаест, дванаест и даље обично имају гласовни лик: *jèdānēsī/jèdānājсī*, *dvānēsī/dvānājсī*, *цēснēsī/цēснājсī*, *осāmнēsī/осāmнājсī* *īīd*.

Гласовни ликови десетица: *dvādесēī*, *īрīдесēī*, *чēīрдесēī* *īīd*. Обично је *dvādес(ī)* један.

Редовно је: *dvēsīo*, *īрīсīo*, *чēīирсīo*, *īēīсīo*, *цēсīo*...

(х) *īљаду/хīљаду*.

У Десци се јављају редни бројеви: *īрви*, *дрўи*, *īрēћи*, *чēīврīи*...

jèdānēsīи, *īрīнēsīи*...*dvādесēи*, *чēīрдесēи*...*сīoīи*, *dvēsīoīи*, *цēсīoīи*...*хīљадīи*. Деклинирају се по заменичко-придевској промени, нпр. N *чēīврīи*, G *чēīврīом*, I *с чēīврīим*.

Мултипликативни број један има форму *jèdānīуи*.

Редовно је *ōбадvā* м. *оба* и *ōбадvē* м. *обе*.

Збирни бројеви употребљавају се у говору Деске:

N *dvōje*, G *dvōje*, D *dvōma* (пре зет облик од основног броја); *dvōja* *kōла*; *īрōje* *vлāдике* су *били*; *īēīoro* *чāкцире*, *īēīoro* *kōла*.

Обичне су бројне именице типа *dvōjица*, *īēīōрица*, али сам забележила и синтагму: *dvā* *kолēе*.

10. У систему глаголских облика, према попуњеном упитнику и текстовима са трака, не егзистирају имперфекат, аорист и плусквамперфекат, глаголски прилог садашњи и прошли.

Редовна је употреба инфинитива у форми на –ти, –ћи: *īрōсīии*, *узvāриии*, *īкāии*, *долīвāии*, *īрāии*; *vући*, *дōћи*, *изīћи*, али су забележене и форме инфинитива у којима је наставка –и испуштен: *īōиии*, *kō h бīии*; *дīћ*, *īћ* (и *īћи*), *ōиић* (и *ōиићи*).

До промене –ну- > –ни- редовно долази у инфинитивној основи глагола III врсте: *цīаиинии*, *брīнии се*, *скīнии*, *сāнии се*, *уцīиинии*.

Код глагола *īромēнуи* дошло је до обрнутог процеса (–ни- > –ну-): *īрōмēне*, *īромēнула*.

Обично је *мēиии* – *мēиe*, *мēиeмо*, *мēиo*, *мēиила/мēила*.

Инфинитив глагола расти овде гласи *рāсīии*, тако да прилази VII врсти: *рāсīим*, *рāсīи*, *рāсīиo*. Тако и глагол *īрēsии* (*īпоред* *īрēsии*): *īрēsимо*, *īрēsила*, и глагол *īлēдīи*: *īлēдимо*, *īлēдио*, као и неколико глагола стандардне VIII врсте: *ћуиии* (*ћуиили су*), *врīцīии* (*врīцīили*), *звīждии* (*звīждио*), *клēчии* (*клēчио*, *клēчила*).

Редовни су и инфинитиви: *снēвāии* (*снēвам*), *īренесīвāии*, *īуцīћāии*, *кāсīи* (*кāжем*), *сīпрāии се* (*сīпрāду се*), *дубии*, *брōјāии*, *врīи*, *узјации*.

Увек је *изīћи*, *изīће*, *изицīo је*, *изīћи*.

Најоучљивија карактеристика коњугације је употреба наставка –ду у 3.1. рI презента, напоредо с наставком –у, па и у случају глагола VI, VII и VIII врсте: *vīду/vīдиду*, *jēду/jēдēду*, *īду/идēду*, *īциу/ициēду*, *зāрāћу/зā-*

раћивају/заіраћиваду, дари́ву/дари́ваду, сви́ру/сви́раду, ци́ти/ци́таду, сиса-
ју/сисаду, чу́ву/чуваду, і́ражу/і́ражиду, носу/но́сиду, і́злѹбу се/і́злѹбиду се,
ра́ду/ра́диду, і́у́си/і́у́сиду, др́жу/др́жиду, һу́и/һу́иду.

Код глагола *лєи́и* и *врѣи́и* јавља се у 3.1. р1 и наставак -е:
лєи́е/лєи́аду/лєи́и́ду, *врѣи́е/врѣи́аду*.

Неки су глаголи уопштили наставак -ду: *дѣду*, *нєћеду*, *мѡжєду*, *дáду*, а
код неких глагола с једносложним презентом бележим следећу ситуацију:
једу/јєдєду, *і́кáју/і́кáду*, *зреду*, али нє *зну*, нє *сму*.

Глаголи типа горети имају презент на -е: *і́оре*; *бѡлє ме ѡко*; *вѡлєм*, нє *волем*.

Забележила сам појаву интерфикса -ива- у презентској основи глагола на
-ивати: *зай́исива*, *срећива*.

Од појединачних особености помињем презентске форме глагола:

мѡи/мѡжєм, *мѡже*, *мѡжєду*;

јемо, *јєи́е*, *једу/јєдєду* и *ѡн і́дје*;

врѣимо, *врѣи́е/врѣи́аду*;

і́кá, *і́кáду/і́кáју*;

і́рємо, *і́рєи́е*;

ѡде, *ѡи́и́е*;

зрє; *врѣ* (инф. *врѣи́и*);

чєщлєм се, *чєщлєи́е се*;

і́ѡци́ла се/і́ѡци́лє се;

слѡми́је (инф. *слѡми́и*), *скр́је* (инф. *скр́јаи́и*);

і́у́и́амо, *і́у́и́аду/і́у́и́аду*;

узјаци, *узјаци́мо*.

У испитиваном говору редовни су облици: *брѣјє се*, *ѡбєћáва*, *кѹје* (р.і́р.
кѡво), *сїáсе* (инф. *сїáси́и*), *дѹби* (инф. *дѹби́и*), *ѡі́рује* (р.і́р. *ѡі́ровáла*).

У функцији футаура I обичне су форме са презентом: *кащѣи́и*, *нѡси́и*,
сєди́и, *брѣи́и́емо*, *і́маћеду*; ређе се јавља као сложено глаголско време: *ја*
ћу ѡбѣи, *і́и ћєщ ѡи́и́и*. Футур глагола на -и је са синкопираним облицима:
і́и́емо, *ѡбѣи он*, *ѡі́и́и*, *нáи*, *ѡи́и*, *і́у́и́а*.

У свим лицима потенцијала уопштен је облик би као помоћни глагол: *јá*
би ѡци́о... мѡ би ѡци́ли, *вѡ би ѡци́ли*.

Од облика императива карактеристични су: *јєј* – *јєји́е*, *брѡј*, *ѡи́и́и*, *изѣи́и*,
ѡáј/і́ѡѡáј.

Губљење финалног вокала и синкопа чести су у 2.1. sg и р1 императива:
др́ж, *бѣж*; *зáдрѣи́и*, *һу́и*, *і́и*.

Забележен је и један пример герунда који је прешао у неправи придев:
др́жєћа фєла (сви́а).

Значајнији облици радног придева: *скѣни́ла*, *сáни́ла*, *уци́и́ни́ла*; *мєи́и*,
мєи́и́ла/мєи́а; *і́ромєну́ла*; *рáси́и*, *і́рєси́и*, *і́лєди́и*, *һу́и́и*, *звѣжди́и*,
клєчи́и; *і́рєѡ*, *і́рєла*; *врѣи́е/врѣи́и*, *врѣєла/врѣи́ла*; *изѣи́и*, *изѣи́ла*; *узјá*
ци́и, *узјаци́ла*; *зáкунѡ се*, *зáклєла се*; *брѡја*, *брѡјáла*; *др́кѡ*; *жєдєрáла*; *і́рє*
несѣвала; *і́ровáи́и*.

У облицима *сїáво*, *і́зуво* ун. на стр.28.

Треба поменути и трине придеве појединих глагола: *сїáи́ен*, *исі́рєи́ен*,
і́ѡмужєна, *і́у́и́ен*, *ѡѡи́ен*, *сакрѣи́ен*, *др́жáн*, *ѡі́рáн*, *скр́јáн*, *удáвана*,
вєнчáн, *і́ечєн*, *исі́у́чен*, *ѡжењєн*, *у́и́ен*, *ѡлєњєн*; *у́зєи́и*, *ѡáи́и*, *і́ѡчєи́и*, *зáклєи́и*,
і́ѡзвáи́и *смо*.

У Десци 3.1. сг презента глагола *би̑и̑и* гласи *бу̑де* и ређе *би̑дне*. Облик 3.1. пл футура гласи *би̑ће̑ду*.

Презент помоћног глагола *и̑е̑и̑и*: *о̑ћу*, *о̑ћеш...* *о̑ћемо*, *о̑ћеду*, а облици радног придева: *и̑е̑о*, *и̑е̑ли*.

Прибележила сам и промену глаголског рода у једном примеру: *си̑ће се*, *си̑и̑о се*, *и̑у смо се си̑чили*.

11. Од прилога карактеристични су: *о̑ма*, *о̑де/о̑вде*, *м̑д̑о*, *дол̑око*, *бр̑зо/фр̑и̑цко*, *зд̑р̑аво* (*зд̑р̑аво л̑е̑и̑о жи̑вио*), *о̑ндак*, *са̑д/са̑де*, *у̑век/ф̑у̑ри̑*, *о̑н̑омадне*, *ла̑не*, *да̑нас(ке)*, *но̑ћоске*, *но̑ћом*, *да̑њом*, *за̑ју̑иро*, *су̑и̑ридан*.

У говору Деске чују се и компаративи прилога *ј̑оре* и *о̑боле*, *о̑вамо* и *о̑на̑мо*: *ј̑орије*, *о̑д̑лије*; *о̑ва̑мије*, *о̑на̑мије*.

12. Од мање обичних предлога забележила сам: *с(а)/сас/и* (*и̑и њ̑име*), *нуз* (*о̑н се̑о нуз м̑ене*, *нуз и̑е̑и̑и се̑ди*).

13. У упитнику су се нашле и три лексеме са различитим творбеним ликовима: *у̑дова/у̑д̑овица*, *и̑и̑а̑ла/и̑и̑а̑ло̑*, *л̑е̑б/л̑е̑ба/л̑е̑бац*.

Забележен је и један глагол друкчије префигиран него у српском стандардном језику: *и̑о̑мисли са̑мо* 'замисли.'

14. У говору Деске осећа се знатан утицај мађарске синтаксе. Овде ћу навести само најзанимљивије примере из области синтаксе падежа, глагола, реченице, конгруенције, реда речи, скинуте из разговора Дешчана сниманих на аудио-касете.

У испитиваном говору предлог *с* уопштен је и у инструменталу оруђа: *са̑и̑цк̑ом*, *са̑ к̑ључ̑ом*, *са̑ но̑жом*, *са̑ у̑љом*.

О замени падежа мировања падежом правца уп. на стр. 31-32.

У неколиким примерима чуо се партитивни генитив м. акузатива: *м̑е̑и̑е се у ј̑едну к̑о̑ц̑арку жи̑и̑и̑а*, *ку̑и̑ила сам у̑жр̑на̑не ка̑фе*, *у̑жр̑на̑ј ми ка̑фе*.

Обично је *и̑о̑де̑лили изме̑ђу њ̑има*, *изме̑ђу се̑бе раз̑о̑в̑араду*.

Забележени су и примери типа *и̑де за в̑о̑ду*, у којима се однос кретања са циљем да се нешто донесе изражава конструкцијом *за + А м. по + А*.

Обична је конструкција *и̑ду с̑удом* (у разговорном мађарском постоји слична конструкција са инструменталом – *birósággal mennek*).

Конструкција *по + Л* у значењу критерија 'на основу', сестре по оцу, замењена је конструкцијом *с + Г*: *са̑ оца̑ су б̑иле се̑сти̑ре*.

Чула сам само један пример употребе презента свршеног глагола у значењу футура: *су̑ира ја̑ о̑б̑е̑м у цркву*.

У вези с глаголском реакцијом треба поменути да у Десци после глагола смејати се и казати м. датива стоји конструкција *на + А*: *на̑јра̑дије би се сме̑о на њ̑е̑а (ма̑ћ. nevetni valamin)*, *ка̑же на м̑ене (ма̑ћ. azt mondja rám)*.

Обично је *ја̑ се не си̑и̑идим са̑ о̑и̑и̑м (ма̑ћ. szégyenkezni + Instr.) м. не си̑и̑идим се и̑о̑а*.

У говору Деске веома су честе реченице с везником *да*, који одговара мађарском *hogu* у оваквим случајевима: *да ви̑димо да ка̑ко су*, *ка̑ц̑и̑ћу и̑и̑и да ка̑ко ја̑ и̑о̑ ра̑дим*, *да се до̑о̑в̑ор̑имо да и̑и̑и̑а је си̑и̑у̑а̑и̑и̑ја*.

Плуралски облик предиката јавља се у м. роду и кад субјекат није тога

рода: *днда су йшли млáдеж, мџи унучáди су дџшли, ља и љџ су нáщи унучáди.*

Инконгруенција у примеру *йдчну рџке да ми љрне* може бити утицај мађарског језика: *elkezd a kezem zsbbadni* (однос *рука sg – руке pl* није иденитичан у мађарском).

Веома је фреквентна употреба крњег перфекта помоћног глагола *бйљи* (мађ. *volt*): *ља днда бйло, знáщи љи кáко љџ бйло кџрйсно, љџ бйло инйе-ресáнйно.*

У вези с контраховањем помоћног глагола *није >ни* (уљ. *сйр. 28.*) До промене у уобичајеном реду речи долази због разбијања помоћног глагола није на две секвенце: *ни ми је љрáво, ни нам је љџ нџжно.*

У вези с неуобичајеним за стандардни српски језик редом речи помињем примере: *љџ кáко је, љџ шйљ је на кџкољ* (мађ. *az mi?*).

Калк из мађарског је синтагма сваки један (*mindegyik*) у примерима: *мљни свáки јџдан скйда шџљр; у свáки јџдним (вџљима) љма; свáки чџвек је љмо нáдимак, свáки јџдан.* Тако је и *свáко цџло ‘на окруйле саље’* (мађ. *minden egész (órában)*).

Калкирана из мађарског је и устаљена почетна фраза у телефонском разговору: *Хало, Ирина сам м. Ирина овде* (мађ. *Irina vagyok*).

15. У лексици говора Деске има позајмљеница из немачког (*фџрйљ, шйљрймфла, кџнка, лџйре, шйљрáнџка*), турског (*áвлиџа, хáљйљр, џџак, љџџак, љџнџер, áлвáйно*) и румунског језика (*мамáљуља, мрйљљ*), а прикупљени материјали показује невелик степен страног утицаја, пре свега мађарског језика: *лџљљав ‘лен’ < мађ. lusta, хáснйрано ‘сйљаро’ < мађ. használt, џкол ‘свињац’ < мађ. akol, љáчне ‘вунене љáљиџе’ < мађ. racsní, кџњи се ‘мази се, фемка се’ < мађ. kényeztet, чџљџрна ‘жљџб на рубу крова’ < мађ. csatorna.*

Неки од мојих информатора Дешчана правили су разлику у значењу лексема *мáџка ‘мајчина маљи’* и *бáба ‘очина маљи’*. Надимци који су се користили за оца: *брáџа, лáла, чйка, и за мајку: нáна/нáна, нйна.*

Обично се каже *кџвáљи, али узвáрйљи млџко.*

Обично ће се речи *сџкња дџ љџџа* и *сџкња у цџло ‘хáљина’*.

Посула у којој се носи вода са бунара именује се у говору Деске трима лексемама: *кáнйља, вџдра и бáрдáк.*

На крају, овде дајем и списак специфичнијих лексема, прибележних из прича мојих информатора Дешчана:

áлвáйно ‘широко, комољно (за љардеробу)’
брџуџак ‘бубреј’
брчак ‘бариџа’
буљџлáр ‘новчаник’
буџа ‘ноздрва’
вџљрењача ‘млин, зйрада у којој се меље нйљљо’
влáљи ‘жйљљни клас’
двйжáрка ‘овца која је ојањила два јáњџља’
дџџџ ‘љуљин’
жáра ‘кољрива’

жийїо 'йциеница'
 жр̀нало 'ручни млин за мак, о̀расе, жийїо'
 зай̀рада 'о̀ирада'
 зай̀уиро 'у̀уиру'
 зал̀днийо сам (зай̀то кай̀цлєм) 'йрехладио сам се'
 зр̀но 'беочуї, карика'
 йздан 'извор'
 йскай̀и 'йражиїи'
 конка 'йрем'
 косимо 'жањемо ср̀иом'
 коциче 'јаре'
 кр̀јем 'ломим нецїїо суво'
 куїїњи зуб 'куїїњак'
 лой̀арица 'свињска йлећка'
 лой̀ире 'мердевине'
 луди се 'брије се'
 лудий̀ика 'комуцина, саца'
 ма̀лька 'врей̀ено'
 мам̀луїа 'качамак'
 марвєњско месо 'їоведина'
 мр̀їїњ 'камен меџац'
 нећак 'сесїрић'
 йокрјемо 'йреломимо'
 йорезаїи се 'йосећи се'
 йодїок^x 'као нека сїйаїања вода'
 йрїйознаїи 'свима йознаїи'
 рєзаїи 'сећи'
 рдїаљ 'уїао'
 сєдили су 'сїановали су'
 сјєдн̄амо се 'ускладимо мицлєња'
 скай̀ала 'лиїсала (живоїїїња)'
 скл̄ад 'мећа'
 скр̀је 'сломи'
 сумр̀ина 'мачка која носи младо'
 йїаљ 'део имовине'
 ўжина „ручак” (ма̀ла ўжина „ўжина”)
 ўжрнаїи 'ручно самлеїи'
 ўнка 'хумка, брежуљак'
 ускочила 'йобеїла за момка без родий̀ельскої блаїослова'
 чанак 'суд за чорбасїїо јело'
 цїїєндоїи 'сїанаћ'
 цїїалої 'цїїала'
 цїїр̀анька 'ўже'
 цїїр̀їмфла 'чараїа'

Ра̀д је објављен у издању *Studia Slavica Hung.* 43 (1998).

Rezümé

Rakic Sofija

A deszki (szerb) nyelvről

A tanulmány a jugoszláv Bánát szerb nyelvjárása részeként a Magyarországhoz tartozó Deszk szerb lakosságának nyelvjárasi sajátosságait elemzi.

Megállapítása szerint a Szegedhez közeli Deszk nyelvjárása alapvető vonásaiban a nagykikindai szerb dialektushoz tartozik.

A deszki szerbek akcentusa, az úgynevezett új-stokavski, a másik négy stokavski nyelvjárás hangsúlyozási rendszerétől sokban különbözik.

A továbbiakban részletesen analizálja azokat a hangtani, grammatikai, lexikológiai sajátosságokat is, amelyben a standard nyelv rendszerétől eltér.

A tanulmány végén a magyar nyelvi kölcsönhatásoknak is rövid figyelmet szentel.

(Eperjessy Ernő)

Abstract

Rakić, Sofija

The Serb language of Deszk

The article analyses the characteristics of the dialect spoken by the Serb population of *Deszk* in Hungary, forming part of the Banat Serb dialect of Yugoslavia.

It concludes that in its main features the dialect of Deszk, near Szeged, belongs to the Nagyikinda Serb dialect.

The accent of the Deszk Serbs, the so-called *new Shtokavian* accent system, differs in many respects from the other four *Shtokavian* dialects.

It then makes a detailed analysis of the phonetic, grammatical and lexicological features in which it differs from the standard language.

The study ends with a brief consideration of interaction with the Hungarian language.

(Ernő Eperjessy)